

ORTAOKUL 5.,6. ve 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS PROGRAMI ve DERS KİTAPLARININ COĞRAFYA OKURYAZARLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hüseyin EROL *

Öz

Bu araştırmanın amacı ortaokul 5.,6. ve 7.sınıf sosyal bilgiler ders programı ve 2013-2014 eğitim öğretim yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından okutulması uygun görülen ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında coğrafya okuryazarlık becerisini geliştirmeye yönelik içeriğe ne derecede yer verildiğini belirlemektir. Elde edilen bulgularla ortaokul sosyal bilgiler ders programında ve sosyal bilgiler ders kitaplarında ve coğrafya okuryazarlığını geliştirmeye yönelik eğitimin nasıl verildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda her üç sınıf düzeyinde okutulan ders kitaplarında yer alan içeriklerin bir kısmının coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olduğu görülmüştür. Araştırma konusunu ilgilendiren coğrafya okuryazarlığı ile ilgili içeriğe en fazla 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında daha sonra 5. sınıf ders kitabında en az içeriğe de 7. sınıf ders kitabında yer verildiği görülmüştür. Araştırma sonucunda her üç sınıf düzeyindeki içeriklerin nitelik ve nicelik olarak yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ders programında yer alan tüm kazanımlardan (toplam 129 tane) coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımların toplamda 30 tane olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde bu konuyla ilgili bilimsel çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı ve bu konuda daha fazla çalışmanın yapılmasının gerekliliği de dikkat çekici bir unsur olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, coğrafya, coğrafya okuryazarlığı.

* Öğretmen, MEB, Adiyaman Türkiye Petrolleri Ortaokulu, h02.erol@hotmail.com

EVALUATION OF THE CURRICULUM AND THE COURSE BOOKS FOR THE 5TH, 6TH AND 7TH GRADES IN TERMS OF GEOGRAPHIC LITERACY

Abstract

The aim of this research is to find out, to what extent, the subjects of course books for Social Studies appointed by The Board of Education and Disciplines for the 5th, 6th and 7th grades in 2013-2014 education year, and the acquisitions involved in the curriculum of Social Studies for the same grades include the required content to improve skills for geographic literacy. By using the results of this research, how the education is in the course books for Social Studies and the curriculum for the 5th, 6th and 7th grades to improve geographic literacy was tried to be revealed. The document analysis technique of the qualitative research methods was used in the research. According to the results of the research, it was found out that some of the content of the course books for these grades are related to geographic literacy. When the course books for the 5th, 6th and 7th grades were compared in terms of including the content related to geographic literacy, the course book for the 6th grades includes the most content related to geographic literacy regarding the research subject, then comes the course book for the 5th grades, and the third, the course book for the 7th grades includes the least related content. It was concluded that the content in the course books for these three grades are not satisfactory both quantitatively and qualitatively. It was found out that 30 of total acquisitions in the curriculum of Social Studies (129 acquisitions) are related to geographic literacy. That scientific studies about this issue in our country are insufficient and that more studies should be done on this issue is seen as a remarkable factor.

Keywords: Social studies, geography, geography literacy.

1. GİRİŞ

Sosyal insan olmanın gereği olarak birey belirli bir düzene sahip kendi içerisindeki normları yazılı ve yazısız olarak tanımlamış bir çevrede yaşamını idame etmek zorundadır. Kişiliğinin şekillenmesinde dünyaya geldiği aile ve daha sonra katıldığı çevre belirleyici bir yere sahiptir. Ailede başlayıp okul hayatıyla birlikte devam eden eğitim süreci kişinin kendisini tanımasına, yeteneklerini fark edip geliştirmesine, bağlı bulunduğu devleti tanımasına, milli

değerlerini evrensel değerlerle bütünleştirebilmesine kadar birçok yönüyle hayatında belirleyici bir yere sahiptir. Bahsedilen davranışların kazanılmasında ilkokul 4.sınıf ve ortaokul 5.,6. ve 7. sınıfta ders programında yer alan sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan yapılandırmacı eğitim anlayışıyla birlikte öğretim programlarında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Sosyal bilgiler ders programında da bu yeni anlayış doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişimin ilk adımı olarak dersin tanımında kapsamlı bir değişikliğe gidilmiştir. Önceki ders programda sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin ağırlığının hissedildiği bir yapıya sahipti. Yeni program birlikte dersin tanımına sosyal bilim dallarına ait disiplinler olan din, antropoloji, hukuk, felsefe, sanat, psikoloji, sosyoloji, halk bilimi, ekonomi eklenmiş ve bu bilim dalları ile ilgili bilgileri içeren öğrenme alanlarına ait üniteler eklenmiştir. Yeni program öğrenci odaklı olmaya ve öğrenciyi daha aktif hale getirmeyi amaç edinmiştir. Bu amaçla etkinliklere dayalı, öğrencinin kendi yaşantısını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan bilgiyi ve beceriyi dengeli bir hale getirmiş yeni bir bakış açısıyla öğretim faaliyetleri planlanmıştır (Ata, 2007).

Sosyal bilgiler dersinin bilgi kaynağını oluşturan temel disiplinlerden biri de hiç şüphesiz coğrafyadır. Hızla değişen ve dönüşen dünyaya uyum sağlayabilmek ve geleceğe hazırlanabilmek için coğrafi bilgiyi daha aktif bir şekilde kullanmaya ihtiyacımız vardır. Coğrafi bilgi ve beceri sayesinde insanoğlu çevresini daha iyi tanır ve onu kullanılabilir hale getirebilir (Öztürk ve Alkış, 2009). Coğrafya temel insani ihtiyaçlarımızı sağlamak, çevremizdeki doğal kaynakları uygun bir şekilde organize etmemiz için bizlere gerekli olan bilgiyi sunarak hayatımızı idame etmemize yardımcı olur (Stoltman, 1991). Bundan dolayı insanın yaşamına yön verebilmesi ve coğrafi düşünme yeteneğine sahip olabilmesi için coğrafya yaşamın merkezinde olmalıdır. Coğrafya sayesinde dünya hakkında önemli ve

büyük sorular sorar ve dünyadaki ilişkilerin bağlantılarına odaklanırız. Yaşadığımız yüzyılda globalleşen bir dünyanın vatandaşı olmak için coğrafya okuryazarı olmak şarttır (National Geographic, 2006).

Her birey temel bazı coğrafi becerilere sahip olmalıdır. Bunlar kendi yaşadığı yeri veya herhangi bir yeri haritada üzerinde bulabilme, yaşanan olayları meydana geldikleri yerler bağlamında değerlendirebilme ve coğrafyanın sunduğu düşünme araçlarını kullanabilme gibi yetenekleridir. Bütün bu beceriler bir araya geldiğinde coğrafya okuryazarı bir birey ortaya çıkmış olur (Altınbilek ve Sanalan, 2005). Coğrafya okuryazarlığı ile ilgili literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Bunlardan kısaca bahsedilecek olursa; haritalandırma yaklaşımındaki bakış açısını geliştirmek, ülkenin farklı yerlerindeki doğal ortamı koruma altına almak için yapılacak çalışmalara öncelik vermek coğrafya okuryazarlığı olarak adlandırılabilir (Swanton, 2011). Hızla küreselleşen dünyadaki fiziksel ve beşeri sistemleri öğrenmek günümüzde yeterli değildir. Bunun yanı sıra coğrafyanın şu sorularına cevap vermek gerekir. Niçin? ve Nasıl? Teknoloji neden değişir? Ulaşım sistemlerinin değişmesi ve gelişmesi ekonomiyi etkiler mi? Ülkelerin sınırları niçin değişir? Bu değişim komşularını etkiler mi? Coğrafya okuryazarlığı sayesinde öğrenciler bu tür konularda analiz ve sentez yapma imkânına sahip olurlar (Nishimoto, 2012). Yaşanabilecek yerlerin belirlenmesinde, doğal afetler alınabilecek tedbirler, üretim zinciri oluşturmak için göz önünde bulundurulması gerekenler, tarımsal faaliyetlerden daha yüksek verim almak için yapılması gerekenlerle ilgili karar verebilme becerisine sahip olabilmek için coğrafya okuryazarı olmak gereklidir (Tuna, 2013). Coğrafya okuryazarlığı bireylere yerel ve küresel ölçekteki bilgileri yorumlamayı ve eleştirel düşünme yeteneğinin kazandırılması noktasında yardımcı olur (Dikmenli, 2014). Oigara (2006) coğrafya okuryazarlığının üç basamaktan meydana geldiğini birinci basamağı “alt düzey”, ikinci basamağı “orta düzey” ve üçüncü basamağı “üst düzey” coğrafya okuryazarlığı olarak adlandırmaktadır.

Alt düzey coğrafya okuryazarlığı becerisine sahip olan bir kişi yerleri ve onların lokasyonlarını bilir. İlköğretim ve orta öğretimde yerlerin isimlerini ve lokasyon bilgisini bilmek coğrafyanın temel çekirdeği olarak kabul edilir. Orta düzeyde coğrafya okuryazarlığına sahip olan bir kişi dünyadaki farklı yerleri fiziki ve beşeri özelliklerini inceleyebilir. Üst düzey coğrafya okuryazarlık seviyesi alt ve orta seviyenin geleneksel becerilerinin ötesindeki konuları inceler. Bu seviyedeki öğrenciler eleştirel düşünme ve anlama becerisine sahip olurlar.

Bu okuryazarlık türü günümüzde önemi gittikçe artan bir şekilde bilim dünyasında yerini almaya başlamıştır. Ancak ülkemizde ABD veya Avrupa ülkeleri kadar gereken ilgiyi görememektedir. Ülkemizde coğrafya okuryazarlığı ile ilgili Tuncel (2002), üniversite öğrencilerinin İslam Dünyası ile ilgili algılarını tespit etmek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgi düzeylerinin istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin bildikleri ülke sayısının arttığı ortaya çıkmıştır. Gençtürk (2009), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasının sonucunda öğrencilerin coğrafya okuryazarlık seviyelerinin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların cinsiyet, tutum, sınıf düzeyi, ilköğretim döneminde yaşadıkları yerleşim birimi, coğrafya ile ilgili etkinlikleri yapma sıklığı ve öz-yeterlik inançları ile coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğrencilerin not ortalamalarının, medya kaynaklarını kullanım sıklıklarının ve lise döneminde yaşadıkları yerleşim biriminin coğrafya okuryazarlık düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilemediği tespit edilmiştir. Demirkaya (2009), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin coğrafi bilgilerinin yetersiz seviyede olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin %65'inin aldıkları puanların ortalamasının altında olduğu ortaya çıkmıştır. Tuna (2013), yaptığı çalışma sonucunda Türkiye'de üniversitelerde lisans eğitimi alan öğrencilerin coğrafya

okuryazarlık düzeylerinin iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erol (2014) ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik olarak yaptığı çalışmasının sonucunda ortaokul öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Coğrafya okuryazarlığı ABD’de ilk çalışmaların başladığı bilinmektedir. 1950’li yıllardan itibaren coğrafya okuryazarlığı konusunda ABD’de yapılan çalışmalarda hem öğrencilerin hem de yetişkinlerin coğrafi bilgi düzeylerinin beklenenin çok altında olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu geriliği aşmak amacıyla ulusal çapta çalışmalar yapılmasına karar verilmiştir. Bazı coğrafya kurumları bir araya gelerek GENİP (Geographic Education National Implementation Project) projesini devreye sokmuşlardır. Aynı zamanda halkta farkındalık yaratmak amacıyla 15-21 Kasım “Coğrafya Farkındalık Haftası” olarak kabul edilmiştir (Downs, 1988). 1988 yılında ABD’nin de dâhil olduğu sanayileşmiş dokuz ülkede yapılan bir çalışma sonucunda ABD’li 18-24 yaş arasındaki yetişkinlerin 7/1’inin kendi ülkelerini harita üzerinde bulamadıkları, 4/1’inin ise harita üzerinde Büyük Okyanus’u bulamadıkları tespit edilmiştir. ABD bu çalışmada son sırada yer almıştır (Schoenfeldt, 2001). ABD’de 1994 yılında içerisinde ulusal coğrafya standartlarının yer aldığı bir coğrafya eğitim kılavuzu hazırlanmıştır. Bu kılavuzla birlikte ülkedeki her öğrencinin coğrafi bilgisinin hangi düzeyde olması gerektiği ile ilgili kriterler ortaya konulmuştur. Bu standartlara göre coğrafi bilgisi olan bir kişi;

- Haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak mekânsal bir bakış açısıyla bilgileri nasıl rapor edileceğini bilir.
- Mekânsal bağlamda ortamlar, insanlar ve yerler hakkında bilgileri bir araya getirmek için zihin haritalarının nasıl kullanacağını bilir.
- Yeryüzündeki kişiler, yerler ve çevrenin mekânsal düzenlemelerin nasıl analiz edileceğini bilir.

- Yerlerin fiziki ve beşeri özelliklerini bilir.
- Dünyanın karmaşıklığını anlamak için bölgeler oluşturulduğunu bilir.
- Kültür ve tecrübelerin insanların yer ve bölge algılarını nasıl etkilediğini anlar.
- Dünyadaki yüzey şekillerini ortaya çıkaran fiziksel süreçleri bilir.
- Ekosistemlerin dağılımını ve yeryüzü üzerindeki etkilerini bilir.
- İnsan nüfusunun hareketliliğinin dağılışını, göç ve karakteristik özelliklerini bilir.
- Yeryüzündeki kültürel mozaığın karmaşıklığını, dağılışını ve karakteristiklerini bilir.
- Yeryüzündeki karşılıklı ekonomik dayanışmayı ve bunun ortaya çıkardığı ağı bilir.
- Yerleşmelerin fonksiyonlarını, dağılış ve süreçlerini bilir
- Yeryüzünün şekillendirmede, bölmede etkili olan çatışmacı ve iş birlikçi güçleri bilir.
- İnsanların hareketlerinin fiziksel çevreyi değiştirmedeki gücünü anlar.
- Fiziksel sistemlerin insanı nasıl etkilediğini anlar.
- Kaynakların dağılışını, önemini ve kullanımındaki meydana gelen değişimleri bilir.
- Geçmişini yorumlamada coğrafyayı nasıl kullanacağını bilir.
- Günümüzü yorumlamada ve geleceği planlamada coğrafyadan nasıl yararlanacağını bilir.

Bu araştırmada yukarıda belirlenen standartlar dikkate alınarak 2013–2014 eğitim öğretim yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından okutulması uygun görülen 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki içeriklerin ve ortaokul 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan kazanımların coğrafya okuryazarlığıyla ilişkisi incelenmiştir. Yapılan literatür taramasında ortaokul sosyal bilgiler öğretim programının ve ders kitaplarındaki içeriklerin coğrafya

okuryazarlığı ile ilişkisi açısından herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili herhangi çalışmanın yapılmamış olması bu araştırmayı önemli bir hale getirmektedir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı ortaokul 5.,6. ve 7.sınıf sosyal bilgiler ders programında ve 2013-2014 eğitim öğretim yılında uygulamada olan ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf ve ders kitaplarında coğrafya okuryazarlığı becerisine yönelik içeriğe ne derece yer verildiğini tespit etmektir. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ortaokul 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında “coğrafya okuryazarlık becerisi”ni geliştirmeye yönelik kazanımlara yer verilmekte midir?
- 2013- 2014 eğitim öğretim yılında uygulamada olan ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında “coğrafya okuryazarlık becerisi”ni geliştirmeye yönelik içeriğe yer verilmekte midir?

2. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman analizi yöntemi, çalışmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Çepni, 2007). Bu araştırmada ilk önce ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programı incelenmiş, coğrafya okuryazarlığı becerisine dersin hedeflerinde yer verip verilmediğine bakılmıştır. Daha sonra 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelenmiş, elde edilen bulgularla ortaokul sosyal bilgiler ders

kitaplarında coğrafya okuryazarlığını geliştirmeye yönelik eğitimin nasıl verildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.BULGULAR

Ortaokul 5. ,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında ve 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan içeriklerin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkisi ile ilgili elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Ortaokul 5. Sınıf Programında Yer Alan Kazanımların Coğrafya Okuryazarlığı ile İlişkisi

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Sınıf Seviyesi	İlişkili Olduğu Coğrafi Bilgi Alt Dalı
Kültür ve miras	5.2.1.Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.	5	Yerler ve bölgeler
Kültür ve miras	5.2.2.Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.	5	Yerler ve bölgeler
Kültür ve miras	5.2.3.Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.	5	Yerler ve bölgeler
Kültür ve miras	5.2.4.Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.	5	Yerler ve bölgeler
İnsanlar, yerler ve çevreler	5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	5	Fiziksel sistemler
İnsanlar yerler ve çevreler	5.3.4 Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan	5	Yerler ve bölgeler

	yararlanma kanıtlar gösterir.	şekillerine		
İnsanlar, yerler ve çevreler	5.3.2.Yaşadığı görülen iklimin, faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	bölgede insan	5	Yerler ve bölgeler
Üretim, dağıtım ve tüketim	5.3.5.Yaşadığı görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	bölgede	5	Yerler ve bölgeler
Üretim dağıtım ve Tüketim	5.3.6.Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.		5	Yerler ve bölgeler
Üretim dağıtım ve tüketim	5.3.7.Yaşadığı görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.	bölgede	5	Çevre ve toplum
Üretim, dağıtım ve tüketim	5.4.4.Yaşadığı ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	bölgedeki	5	Beşeri sistemler
Küresel bağlantılar	5.4.5.Ekonomideki insan etkisini fark ederek üretime katkıda bulunmak için görüş oluşturur, işbirliği yaparak yeni fikirler oluşturur.		5	Beşeri sistemler
Küresel bağlantılar	5.8.2.Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.		5	Beşeri sistemler
Küresel bağlantılar	5.8.3.Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.		5	Beşeri sistemler
Küresel bağlantılar	5.8.4.Çeşitli bulunan ortak miras	ülkelerde	5	Beşeri sistemler

	öğelerine örnekler verir.			
Küresel bağlantılar	5.8.5.Ortak tanınmasında fark eder.	mirasın turizmin yerini	5	Yerler ve bölgeler

Tablo 1’de ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki kazanımlardan coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlara ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan tüm kazanımlardan (toplam 46) 16 tanesinin araştırma konumuzu oluşturan coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırmada kriter olarak kabul edilen ABD ulusal coğrafya standartları açısından durum değerlendirildiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu düşünülen kazanımlardan 9 tanesinin “yerler ve bölgeler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu, 5 kazanımın “beşeri sistemler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu, 1 kazanımın “fiziksel sistemler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu, yine 1 kazanımın “çevre ve toplum” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu görülmektedir.

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki konular coğrafya okuryazarlığı açısından incelenmiş elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Adım Adım Türkiye Ünitesi’nde “Güzel Ülkem Türkiye” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan yerler ve bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “Kültür ve tecrübelerin insanların yer ve bölge algılarını nasıl etkilediğini anlar.” maddesi ile ilişkilendirilebilir. Öğrenciler konuda verilen lokasyonların isimlerinden hareketle bu yerleri haritalardan arayıp bulabilirler. Bu şekilde öğrencilerde coğrafya okuryazarlığı için temel kabul edilen lokasyon bilgisi geliştirilebilir. Konu içerisinde Ahlat, Van Gölü, Nallıhan, Zir Vadisi gibi yerleşim yerlerinin isimlerinin geçmesine ek olarak içerikte sunulan görsellerde öğrencilerin coğrafi bilgisini artırmaya dayalı ve ilgi çekici şekilde seçilmiştir. Öğrenciler buradan hareketle ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıkları, tarihi yerleri daha kolay

tanıyabilecektir. Aynı üniteye yer alan “Kültürümüz Zenginliğimizdir” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan Yerler ve Bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “kültür ve tecrübelerin insanların yer ve bölge algılarını nasıl etkilediğini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte Anadolu kültürel zenginliğini ortaya koyan birbirinden farklı kültürel unsurları görsellerle desteklenerek verilmiştir. El sanatlarından halk oyunlarına, kıyafetlerden yemeklere, dini ve milli bayramlara kadar birçok unsurdan bahsedilmiştir. Öğrencilerin Türkiye’nin kültürel mozağini oluşturan zengin mirasından yola çıkarak yaşadıkları ülkeyi farklı yönleriyle tanımaları ve milli bir bilincin oluşturulması amaçlanmıştır.

Bölgemizi Tanıyalım Ünitesi’nde yer alan “Ülkemizin Yüzey Şekillerini Tanıyalım” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan fiziksel sistemler coğrafi bilgi alt dalının “Dünyanın yüzey şekillerini ortaya çıkaran fiziksel süreçleri bilir.” maddesi ile ilişkilendirilebilir. Konu içeriğinde körfez, dağ, ırmak, yarımada, göl, ova, yayla gibi coğrafi terimler bunları destekleyen görsellerle verilmiştir. Öğrenciler buradan hareketle temel coğrafi terimlerden bazılarını öğrenmiş olacaklardır. Aynı zamanda haritalar üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini daha kolay tanıyabilecektir. Aynı ünite içerisinde yer alan “Yurdumuzda Görülen İklimler” başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan yerler ve bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “Dünyanın karmaşıklığını anlamak için bölgeler oluşturulduğunu bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. Öğrenciler konu ile bağlantılı verilen haritalardan faydalanarak bölgelerin birbirinden nasıl ayrıldığını anlayabilir. İçerikte verilen bilgilerden yola çıkarak iklimin insan faaliyetlerini ne derece etkilediği öğrenilebilecektir. Bu konuyla ilgili haritalar kullanılarak öğrencilerin harita bilgisi geliştirilebilir. Aynı konu ayrıca coğrafya standartları içerisinde yer alan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının “insan nüfusunun hareketliliğinin dağılımını, göç ve karakteristik özelliklerini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İklimin insanların yerleşim yerlerini belirleme noktasında nasıl bir etkiye sahip olduğunu öğrencilerin anlaması ve bununla ilgili

çıkarımlar yapmasında etkili olabileceği düşünülebilir. Ayrıca öğrenci yurdumuzda görülen iklim çeşitliliğinin bitki çeşitliliğine neden olduğunu fark edebilecektir. İçerikte geçen lokasyonların isimleri ve yerleri sınıfta haritalar kullanılarak öğrencilere öğretilir. Aynı ünite “Yaşadığımız Bölge” başlığı altında verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının “insan nüfusunun hareketliliğinin dağılımını, göç ve karakteristik özelliklerini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte nüfus yoğunluğunun hangi etkenlere göre değiştiği bunda belirleyici olan faktörlerin neler olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Öğrenciler buradan yola çıkarak nüfus hareketliliğinin sebeplerini anlar ve ortaya çıkan sonuçlar konusunda çıkarımda bulunabilirler. “En Büyük Afet Bilgisizlik” konusu ise coğrafya standartları içerisinde yer alan çevre ve toplum coğrafi bilgi alt dalının “insan hareketlerinin fiziksel çevreyi değiştirmedeki gücünü anlar.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. Doğal afetlerden sel, çığ, heyelan ve erozyon verilerek insan hareketliliğinin doğal dengeyi bozduğu sebep - sonuç ilişkisi kurularak verilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle öğrenci yaşadığı bölgede meydana gelen doğal bir afet ile o bölgenin coğrafi özelliklerini arasında bağlantı kurabilir. İnsan faaliyetlerinin doğal afetlerin oluşumundaki yeri konusunda çıkarımda bulunabilirler.

Ürettiklerimiz Ünitesi’nde “Yurdumuzda Ekonomik Hayat ve Meslekler” başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan yerler ve bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “dünyanın karmaşıklığını yorumlamak için bölgeler oluşturulduğunu bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. Konu içeriğinde ülkemizdeki bazı lokasyonlardan bahsedilmiştir. Bölgeleri birbirinden ayıran yönler ve bölgelerin özellikleri verilmiştir. Bu şekilde öğrenciler yaşadıkları bölgeyi tanıyarak ülkelerini de tanımış olacaklardır. Bölgeler arası farklılıkların insanları, yerleşimi ve ekonomik faaliyetleri ne derece etkilediğini daha kolay bir şekilde anlayabileceklerdir. Konuyu destekleyecek şekilde haritaların kullanılması kazanımlara ulaşmayı daha kolay hale getirebilir. Hepimizin Dünyası

Ünitesi'ndeki "Ürünlerde Yolculuk Yapar" konusu coğrafya standartları içerisinde yer alan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının "yeryüzündeki karşılıklı ekonomik dayanışmayı ve bunun ortaya çıkardığı ağı bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte ithalat ve ihracat yaptığımız ülkeler verilerek bu ülkelerle ekonomik olarak var olan ilişkilerimiz ürünler boyutuyla anlatılmaya çalışılmış, ülkelerin karşılıklı ekonomik ilişkiler kurmalarının gerekliliği kavratılması amaçlanmıştır. Konudaki görsellerin içerikle uyumlu olduğu görülmektedir. Hepimizin Dünyası Ünitesi'ndeki "Dünyanın Ortak Mirası" konusu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının "günümüzü yorumlamada ve geleceği planlamada coğrafyadan nasıl yararlanacağını bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. Konu içeriğinde tarihi ve antik yerlerin isimleri ve özellikleri verilerek hem ülkemizdeki hem de dünyadaki farklı yerler tanıtılmaya çalışılmıştır. Öğrenciler konudaki kazanımlara ulaştığında çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnek verebilecektir. Bu konu haritalar kullanılarak verilmiş olsaydı içerikle daha uyumlu olabilirdi.

Aşağıdaki yayla görsellerini inceleyiniz. Yaşadığınız yerde hangi yaylaların bulunduğunu söyleyiniz.

Karadağlar Yaylası'ndan bir görünüm

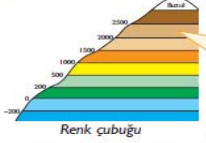

Hıdır Nebi Yaylası'ndan bir görünüm

Doğa

Arkadaşlar, yüzey şekillerini, yükseklik ve çukurlukları en iyi kabartma harita üzerinde görebiliriz. Harita üzerinde görülen renkler bizlere yükseklikleri ve derinlikleri belirtir. Bu renkleri kabartma harita üzerinde öğrenebiliriz.

Yukarıdaki haritanın sağ alt köşesindeki bölüme bakarak benî bulunuz. Ben, renk çubuğu olarak adlandırılırım. Benim üzerindeki renkler yüksekliği ve derinliği gösterir. Deniz kıyısında yükseklik 0 (sıfır) metredir. Yükseklik arttıkça renkler koyulaşır. Karalarda koyu kahverengi bölümler en yüksek yerleri, yeşil bölümler ise alçak yerleri gösterir. Denizlerde de derinlik artışı mavinin tonları ile verilir. Derinlik arttıkça renk koyulaşır.

Haritaya göre Karadeniz Bölgesi'nin yüksek ve alçak bölümlerini söyleyiniz.

Türkiye kabartma haritasına bakarak yaşadığınız bölgenin yüzey şekillerini söyleyiniz.

ÖÇK s. 44
3. Etkinlik

Resim 1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabında Coğrafya Okuryazarlığı İle İlişkili Olan Bir Görsel (Ersöz, 2010).

Tablo 2. Ortaokul 6. Sınıf Programında Yer Alan Kazanımların Coğrafya Okuryazarlığı İle İlişkisi

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Sınıf Seviyesi	İlişkili Olduğu Coğrafi Bilgi Alt Dalı
İnsanlar ve yerler	6.2.2.Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	6	Mekânsal açıdan dünya
İnsanlar ve yerler	6.2.3.Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	Mekânsal açıdan dünya
İnsanlar ve yerler	6.2.4.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	Mekânsal açıdan dünya
İnsanlar ve yerler	6.2.5.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	6	Mekânsal açıdan dünya
Kültür ve miras	6.3.2.Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	6	Yerler ve bölgeler

Tablo 2’de ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan kazanımlardan coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olan kazanımlara ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki tüm kazanımlardan (toplam 43) 11 tanesinin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırmada kriter olarak kabul edilen ABD ulusal coğrafya

standartları açısından durum değerlendirildiğinde 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu düşünülen kazanımlardan 5 tanesinin “mekânsal açıdan dünya” coğrafi bilgi alt dalı ile, 3 kazanımın “coğrafya ve kullanımı açısından” coğrafi bilgi alt dalı ile, 1 kazanımın ise “yerler ve bölgeler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu görülmektedir. 1 kazanımın “beşeri sistemler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu, 1 kazanımın ise “çevre ve toplum” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu görülmektedir.

Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan konular coğrafya okuryazarlığı açısından incelenmiş elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki konular coğrafya okuryazarlığı açısından incelenmiş elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Yeryüzünde Yaşam Ünitesi’nde yer alan “Yaşadığımız Dünya” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan “haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak mekânsal bir bakış açısıyla bilgileri nasıl rapor edeceğini bilir.” ve aynı başlığın bir diğer alt maddesi olan “mekânsal bağlamda ortamlar, insanlar ve yerler hakkında bilgileri bir araya getirmek için zihin haritalarının nasıl kullanacağını bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte harita üzerinde yer alan paralel ve meridyenlerin ne işe yaradıkları, lejant bilgisi ve ölçekler anlatılmaya çalışılmıştır. Dünya ve Türkiye haritalarından yola çıkılarak öğrencilerin konum bilgisi konusunda çıkarımlar yapmaları amaçlanmış olabilir. Haritalar üzerinde lokasyonların isimleri verilerek öğrencilerin lokasyon bilgisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Öğrenci konuyu öğrendiğinde konum ile ilgili kavramları kullanabilecektir. Aynı ünite de yer alan “Türkiye’nin Dünya Üzerindeki Yeri” başlıklı konu da coğrafya standartları içerisinde yer alan mekânsal açıdan dünya coğrafi bilgi alt dalının “haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak mekânsal bir bakış açısıyla bilgileri nasıl rapor edeceğini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerik Dünya haritası verilerek merak

uyandırıcı sorularla desteklenmiştir. Kıtaların isimleri verilmiş, ülkemizin yeri gösterilmiş ve konuya uygun sorular sorulmuştur. Konunun bu şekilde verilmesinin nedeni öğrencilerin haritayı kullanarak ülkemizin yeriyle ilgili çıkarımda bulunmaları amaçlanmış olabilir. Konu öğrenciler tarafından anlaşıldığında öğrenciler yaşadıkları ülkenin konumunu tanımlayabilecektir. Aynı üniteye yer alan “Kıtalar Okyanuslar” adlı konuda yine aynı başlığın aynı maddesi ile ilişkilendirilebilir. İçerikte Dünya haritası üzerinde kıtaların ve okyanusların isimleri verilmiştir. Konuyla ilgili kazanımlara ulaşıldığında öğrenci kıtaların, okyanusların coğrafi konumunu tanımlayabilecektir. Öğrenci bu konu vasıtasıyla dünyada kaç kıta olduğunu, bu kıtaların nerelerde olduklarını öğrenmiş olacak aynı zamanda dünyadaki okyanusların hangileri olduğunu bunların nerelerde bulduklarını öğrenmiş olacak, okyanus ile deniz arasındaki farkı da anlamış olacaktır. Coğrafya okuryazarlığı açısından temel kabul edilen lokasyon bilgisi bu şekilde birebir öğrencilere öğretilir. Yeryüzünde Yaşam Ünitesi’nde yer alan “Farklı İklimler Farklı Yaşam Tarzları” başlıklı konuda coğrafya standartları içerisinde yer alan yerler ve bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “yerlerin fiziki ve beşeri özelliklerini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. Konuda dünyanın farklı yerlerindeki yaşam tarzlarından hareketle iklimlerin ve yaşanan bölgelerin insan üzerindeki etkisi anlatılmaya çalışılmıştır. İçerikte çöl, iglo, yağmur ormanları gibi bazı coğrafi terimler kullanılarak konu anlatılmaya çalışılmıştır. Öğrenciler ilgili haritaları kullanarak kutupların, çöllerin ve yağmur ormanlarının yerlerini haritalardan bulup coğrafi bilgilerini arttırabilirler. Ayrıca dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanların yaşamlarından hareketle o yerlerin iklim özellikleri hakkında çıkarımda bulunabilirler.

Yeryüzündeki Yaşam Ünitesi’nde yer alan “Bir Başkadır Benim Memleketim” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan yerler ve bölgeler coğrafi bilgi alt dalının “yerlerin fiziki ve beşeri özelliklerini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. Konu içeriğinde Türkiye’nin iklim haritası ve fiziki haritası

verilerek ülkemizde farklı iklimlerin görülmesinin nedenlerini öğrencilerin yorumlamaları istenmiştir. Bu konuyla birlikte öğrenci ülkemizde birbirinden farklı iklim tiplerinin görülmesinin nedenini öğrenmiş olacak, ülkemizin içerisinde bulunduğu iklim kuşağının hangisi olduğunu ve sonuçta ülke olarak nasıl bir iklim özelliğine sahip olduğumuzu kavramış olacaktır. Bu konuyla birlikte öğrenci ülkemizde görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımda bulunabilecek ve ülkemizde görülen iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yüzey şekillerinin etkisini açıklayabilecektir. Konunun coğrafya okuryazarlık becerisini geliştirme açısından uygun bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Görsellerin konuyla uyumlu, birbirini tamamlayıcı şekilde hazırlandığı görülmektedir. Aynı üniteye yer alan “Yaşayan Geçmiş” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının geçmişi yorumlamada coğrafyanın nasıl kullanılacağını bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte ilkçağda Anadolu’da yaşamış olan uygarlıklardan ve onların kültürel özelliklerinden, yaşadıkları coğrafi mekânlarından ve öne çıkan bazı özelliklerinden bahsedilmiştir. Buradan hareketle Anadolu’nun insan yaşamına her yönüyle uygunluğu nedeniyle ilkçağdan günümüze pek çok uygarlığa beşiklik ettiği ve bunun da Anadolu’nun uygun yerşekilleri özelliklerine sahip olması ve iklimsel özellikleriyle ilişkili olduğu belirtilerek öğrencilerin tarihi yorumlamada coğrafyadan faydalanmaları amaçlanmış olabilir. Konu içeriğinde geçen lokasyon isimleri de harita bilgisinin geliştirilmesinde olumlu katkılar sunabilir. İpek Yolunda Türkler Ünitesi’nde yer alan “Bozkırda Yaşam” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının “geçmiş yorumlamada coğrafyanın nasıl kullanılacağını bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte Orta Asya tarihinde önemli bir yer tutan tarihi İpek Yolu’ndan bahsedilmiştir. Konu verilirken İpek Yolu’nun haritası verilerek konu desteklenmiştir. Bu ticaret yolunun güzergâhında bulunan ülkelerin ekonomik ve kültürel olarak birbirlerinden etkilendiklerinden bahisle

öğrencilerin ülkelerin kuruldukları yerlerin seçiminde ticari güzergâhların da göz önünde bulundurulduğunu anlamaları ve bunun ticari, sosyal ve kültürel anlamda sonuçları olduğunu kavramaları amaçlanmıştır. Ülkemizin Kaynakları Ünitesi'nde yer alan "Yapıyoruz Satıyoruz" başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının "günümüzü yorumlamada ve geleceği planlamada coğrafyadan nasıl yararlanacağını bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte bir tarım projesinden bahsedilerek projenin aşama aşama nasıl gerçekleştiği anlatılarak öğrencilerin yaşadıkları bölgeden hareketle geliştirebilecekleri yatırım ve projelerle ilgili akıl yürütmeleri amaçlanmıştır. Öğrenciler bu şekilde coğrafyanın geleceği planlama noktasında işe yararlığını öğrenmeleri amaçlanmıştır. 6. sınıf Ülkemiz ve Dünya Ünitesi'nde yer alan "Dünyamızı Tanıyalım" konusu coğrafya standartları içerisinde yer alan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının "insan nüfusunun hareketliliğinin dağılışını, göç ve karakteristik özelliklerini bilir." maddesi ve aynı coğrafi bilgi alt dalının bir diğer alt maddesi olan "yeryüzündeki kültürel mozağin karmaşıklığını, dağılışını ve karakteristiklerini bilir." maddesi ile ve yine aynı alt başlığın bir diğer maddesi olan "yerleşmelerin fonksiyonlarını, dağılış ve süreçlerini bilir." maddeleriyle ilişkilendirilebilir. İçerikte dünya haritaları kullanılarak dünyada nüfusun dağılışının neden dengesiz olduğu anlatılmaya çalışılmış, sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerde ve yer altı kaynaklarının fazla çıkarıldığı bölgelerde nüfus yoğunluğunun da fazla olduğu ana teması verilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin bu şekilde dünyada nüfusun hareketliliğini ve dağılışını yorumlaması, yeryüzündeki karşılıklı ekonomik bağımlılığı ve bunun meydana getirdiği ekonomik ağı anlaması amaçlanmış olabilir. Öğrenci bu konu sayesinde birtakım coğrafi verileri kullanarak dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılış nedenleri hakkında çıkarımda bulunabilirler. Yine aynı üniteye yer alan "Coğrafi Konumun Önemi" başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan mekânsal açıdan dünya coğrafi

bilgi alt dalının “haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak mekânsal bir bakış açısıyla bilgileri nasıl rapor edeceğini bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte Dünya haritası üzerinde Türkiye Cumhuriyeti’nin yeri gösterilerek özel konumun ne olduğu lokasyonların isimleri de verilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Konunun harita destekli verilmesi öğrencinin harita bilgisini geliştirmeye olumlu katkı sağlayacaktır. Bu konudaki kazanımlara ulaşan öğrenci ülkemizin doğu ve güneydoğu komşularında petrol olduğunu, Afrika’da çöllerin yer aldığını, Avrupa’nın ekonomik olarak gelişmiş olduğunu öğrenecektir. Aynı üniteye yer alan “Doğal Kaynaklarımızı Koruyalım” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde yer alan çevre ve toplum coğrafi bilgi alt dalının “kaynakların dağılışını, önemini ve kullanımındaki meydana gelen değişimleri bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte bir öğrencinin günlük yaşamından bir kesit verilmiş, çevreyi kirlüten bir fabrikadan bahsedilmiştir. Daha sonra doğal yaşamı tehdit eden kirlilikler görsellerle desteklenmiştir. Doğal kaynakların öneminden bahsedilerek öğrencilerde doğal kaynakların bilinçli kullanımı kazandırılmaya çalışılmıştır. Ülkemiz ve Dünya Ünitesi’nde yer alan “Yurdumuzun Kaynakları” konusu coğrafya standartları içerisinde bulunan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının “yeryüzündeki karşılıklı ekonomik dayanışmayı ve bunun ortaya çıkardığı ağı bilir.” maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte ülkemizin ekonomik kaynaklarından hareketle ticari ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır. Bu konuda harita kullanılmaması eksiklik olarak düşünülebilir. Bu konuyu öğrenen öğrenciler ülkelerin ekonomik olarak birbirlerine karşı bağımlı olduklarını kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirebilecektir.

5. Ünite

Dünya'mızı Tanıyalım

ÖN HAZIRLIK

Kutuplar ve çöller yeryüzünün en az nüfuslanmış alanlarındandır. Sizce bu durumun nedeni neler olabilir?

Dünya Nüfusunun Dağılışı

Yandaki haritada görüldüğü gibi dünya üzerinde nüfus her yere eşit ve dengeli dağılmamıştır. Dünya nüfusunun büyük bir bölümü uygun yaşama koşullarına sahip iklimlerin görüldüğü bölgelerde toplanmıştır. **Yandaki haritaya göre nüfusun yoğun olduğu alanlar nerelerdir? Bu alanlar, hangi ülkelerin sınırları içerisindedir? Dünya siyasi haritasında da yararlanarak bu ülkelere örnek veriniz.**

→ Atlasanızdan Dünya iklim tipleri dağılışı haritasını inceleyerek Dünya'da nüfusun yoğun olduğu alanların hangi iklim bölgelerinde olduğunu söyleyiniz.
→ Dünya nüfusunun dağılışında iklim özelliklerinin ne gibi etkisi olabilir? Nedenlerini söyleyiniz.

Yukarıdaki haritada da görüldüğü gibi nüfus bazı yerlerde yoğun bazı yerlerde seyrek. Bu dağılışı etkileyen faktörler şöyle sıralanabilir:

Nüfusun Dağılışı Etkileyen Faktörler

Fiziki Faktörler

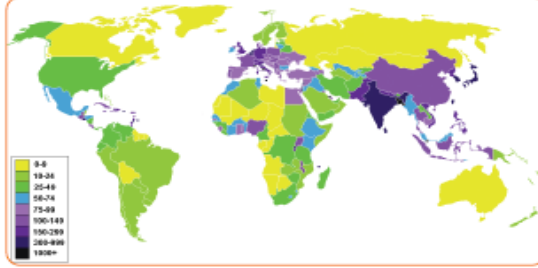
- Yeryüzü şekilleri
- İklim özellikleri
- Bitki örtüsü
- Toprak verimliliği
- Su kaynakları
- Coğrafi konum
- Yeraltı kaynakları

Beşeri ve Ekonomik Faktörler

- Ulaşım
- Sanayileşme
- Ticaret
- Tarım
- Madencilik
- Turizm
- Tarihi faktörler

→ Sizin yaşadığınız yerde nüfusun dağılışında hangi faktörler daha etkili olmuştur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

136 Sosyal Bilimler • Ders Kitabı • 6. Sınıf

Dünya nüfusunun dağılışı (2012)

Resim 2. Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilimler Ders Kitabında Coğrafya Okuryazarlığı İle İlişkili Olan Bir Görsel (Kaya, 2012).

Tablo 3. Ortaokul 7. Sınıf Programında Yer Alan Kazanımların Coğrafya Okuryazarlığı İle İlişkisi

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Sınıf Seviyesi	İlişkili Olduğu Coğrafi Bilgi Alt Dalı
İnsanlar yerler ve çevreler	7.2.1.Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır.	7	Beşeri sistemler
İnsanlar yerler ve çevreler	7.2.2.Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	7	Beşeri sistemler
İnsanlar yerler ve çevreler	7.2.4.Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	7	Beşeri sistemler

Tablo 3’te ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan kazanımlardan coğrafya okuryazarlığı ile ilişki olan kazanımlara ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan tüm kazanımlardan (39 kazanım) sadece 3 tanesinin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırmada kriter olarak kabul edilen ABD ulusal coğrafya standartları açısından durum değerlendirildiğinde 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu düşünülen kazanımların tamamının “beşeri sistemler” coğrafi bilgi alt dalı ile ilgili olduğu görülmektedir.

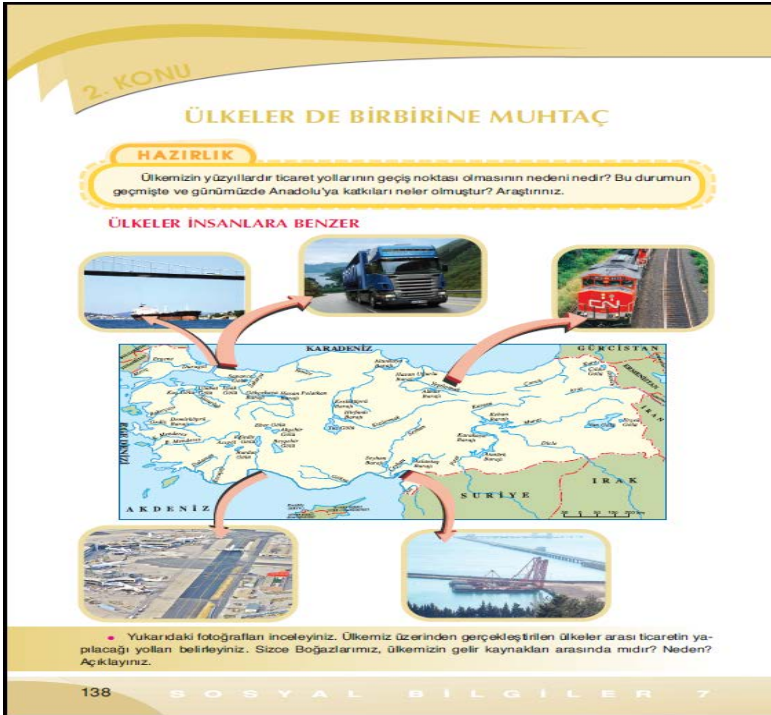
Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki konular coğrafya okuryazarlığı açısından incelenmiş elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi’nde yer alan “Anadolu’da İlk Türk Beylikleri” başlıklı konu coğrafya standartları içerisinde bulunan coğrafya kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının “geçmişini yorumlamada coğrafyayı nasıl kullanacağını bilir.” maddesi ile ilişkilendirilebilir. Konu içeriğinde Anadolu’nun

geçmişten günümüze sürekli yerleşim alanı olarak kullanıldığı Anadolu'nun özel konumunun bu durumda etkili olduğu belirtilerek coğrafi faktörlerin yerleşmeyi etkilediği ana fikri verilmeye çalışılmıştır. Zaman içinde Bilim Ünitesi'nde "Bilimsel Gelişmeleri Etkileyen Tarihi Olaylar" başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan mekânsal açıdan dünya coğrafi bilgi alt dalının "haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak mekânsal bir bakış açısıyla bilgileri nasıl rapor edeceğini bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. Coğrafi keşiflerin anlatıldığı konuda dünya haritası kullanılarak keşiflerin nasıl yapıldığı, keşifler için hangi yolların kullanıldığı harita üzerinde işaretlerle belirtilmiştir. Öğrenci konuda verilen haritadan faydalanarak kıtaların, okyanusların yerini öğrenebilir. Coğrafya okuryazarlığının temeli olarak kabul edilen lokasyon bilgisini geliştirebilir.

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi'nde "Ülkelerde Birbirine Muhtaç" başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan beşeri sistemler coğrafi bilgi alt dalının "yeryüzündeki karşılıklı ekonomik dayanışmayı ve bunun ortaya çıkardığı ağı bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. İçerikte ülkemizin ticari faaliyetleri ile ilgili bilgilerden hareketle ulusal ve uluslararası ticari ilişkilerin mantığı anlatılmaya çalışılmıştır. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi'nde "Geçmişteki Ticaret Yollarımız" başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının "geçmiş yorumlamada coğrafyayı nasıl kullanacağını bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. Konuda ilkçağda kullanılan ticaret yollarının devletlerarası ticari, kültürel ve sosyal ilişkileri etkilediği, bu yolların önemi anlatılmaya çalışılmıştır. Konu ile ilgili verilen haritalar öğrencilerin lokasyon bilgilerini geliştirebilir. Öğrenciler konu ile ilgili haritaları kullanarak ticari yolların güzergâhlarını öğrenerek harita bilgilerini geliştirebilirler. Öğrenci bu iki konuyu öğrendiğinde devletlerin gelişmesinde kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının önemine geçmişten ve günümüzden örnekler verebilecektir.

Ülkelerarası Köprüler Ünitesi'ndeki "I. Dünya Savaşı" başlığıyla verilen konu coğrafya standartları içerisinde yer alan coğrafya ve kullanımı açısından coğrafi bilgi alt dalının "geçmişi yorumlamada coğrafyanın nasıl kullanıldığını bilir." maddesiyle ilişkilendirilebilir. I. Dünya Savaşı'nın anlatıldığı konuda haritalar kullanarak savaşın sebepleri ve tarihsel gelişimi kısaca anlatılmış, savaşın belirli bölgelerde yoğunlaşma sebepleri bu bölgelerin stratejik yönü ile coğrafi konumları ön plana çıkarılarak anlatılmıştır. Bu bölgelerden Alsas-Loren'deki kömür havzaları, Osmanlı Devleti'nin özel konumu, Ortadoğu'nun yeraltı rezervleri gibi bilgiler kullanılarak öğrencilerin geçmişte yaşanan olayları yorumlamada coğrafyadan faydalanmaları ve çıkarımda bulunmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Resim 3. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Coğrafya Okuryazarlığı ile İlişkili Olan Bir Görsel (Arslan, 2009).

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ortaokul 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki tüm kazanımlar içerisinde coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olan kazanımların en fazla ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer aldığı ortaya çıkmıştır. 5. Sınıf ders programında yer alan toplam 46 kazanımdan 16 tanesinin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki toplam 43 kazanımdan 11 tanesinin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan 39 kazanımdan 3 tanesinin coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyi yükseldikçe coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili olan kazanımların sayısının artması gerektiği düşünülmektedir. Ancak programda bu yönlü bir durum olmadığı görülmektedir. Ortaokul 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki kazanımlardan coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olanların ABD ulusal coğrafya standartlarından en az birisiyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Her üç sınıf düzeyinde coğrafya okuryazarlığı ile ilişkili yer alan toplam 30 kazanım içerisinde en fazla “Yerler ve Bölgeler” (9 tane kazanım) coğrafi bilgi alt dalı ile ilişkili kazanımın yer aldığı görülmüştür. Araştırmanın bir diğer alt problemine yönelik elde edilen bulgulardan yola çıkılarak 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki içerikler değerlendirildiğinde her üç sınıf düzeyinde coğrafya okuryazarlığını doğrudan ilgilendiren konulara yeterli düzeyde yer verilmediği söylenebilir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 6. ve 7. sınıf ders kitaplarına oranla coğrafya okuryazarlığı ile ilgili içeriklere daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. 5. sınıf sosyal bilgiler kitabında 9 konu, 6. sınıflarda 12 konu, 7. sınıf ders kitabında ise 5 konunun yer aldığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yaş düzeyi ve algılama biçimlerindeki değişiklik ve gelişme göz önüne alındığında coğrafya okuryazarlığı ile ilgili içeriklere ders programında daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülebilir. Bebe ve Ünlü (2012), 6. sınıf sosyal bilgiler dersindeki coğrafi içeriklere dair yeterliliği öğretmen görüşlerine

göre inceledikleri çalışmalarında araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümü coğrafya ile ilgili kazanımların kendi içinde tutarlı olduğunu, sonrakinin oluşumuna destek dizilime sahip olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın sosyal bilgiler ders programında coğrafya disiplinine yeterli oranda yer verilmediği görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ders programındaki coğrafya ile ilgili içerikler, öğrenme alanları, ünite ve kazanımlar öğretmenlerce uygun bulunmuştur. Sever ve Koçoğlu (2013) 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel kaynakların ağırlıklı olarak kullanıldığını ancak bu görsel kaynaklarla ilgili açıklamaya yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında diğer iki sınıfa göre coğrafya okuryazarlığını ilgilendiren içeriğin daha fazla olduğu görülmüştür. Ders kitaplarındaki coğrafya konularının 5.,6. ve 7. sınıf düzeylerinde dağılımının dengeli olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmadan çıkan bu sonucu Memişoğlu ve Öner (2013)'in yaptığı çalışma desteklemektedir. Sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimini öğretmen ve öğrenci görüşlerine inceledikleri çalışmalarının sonucunda sosyal bilgiler ders kitabında coğrafya konularının bir bütün halinde olmamasının konular arasında bir dağınıklık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örs (2007), 6. sınıf sosyal bilgiler dersindeki coğrafya konularını program yönünden incelediği çalışmasının sonucunda 2005 programının genelinde olduğu gibi 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya ile ilgili ünite ve konuların bütünleştirici bir yapıda olduğunu tespit etmiştir. Geçmiş, bugün ve gelecek boyutu göz önünde bulundurularak ünite ve konuların hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Adım Adım Türkiye Ünitesi'nde "Güzel Ülkem Türkiye" ve "Kültürümüz Zenginliğimizdir" konusu, Bölgemizi Tanıyalım Ünitesi'nde "Ülkemizin Yüzeş Şekillerini Tanıyalım", "Yurdumuzda Görülen İklimler", "Yaşadığımız Bölge" ve "En Büyük Afet

Bilgisizlik” konuları, Ürettiklerimiz Ünitesi’nde “Yurdumuzda Ekonomik Hayat” ve “Meslekler” konusu, Hepimizin Dünyası Ünitesi’nde ise “Ürünlerde Yolculuk Yapar” ve “Dünya’nın Ortak Mirası” konularının coğrafya okuryazarlığını destekleyecek içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki Yeryüzünde Yaşam Ünitesi’nde “Yaşadığımız Dünya”, “Türkiye’nin Dünya Üzerindeki Yeri”, “Kıtalar ve Okyanuslar”, “Farklı İklimler Farklı Yaşam Tarzları”, “Bir Başkadır Benim Memleketim” ve “Yaşayan Geçmiş” konusu, İpek Yolunda Türkler Ünitesi’nde “Bozkırda Yaşam”, Ülkemizin Kaynakları Ünitesi’nde “Yapıyoruz Satıyoruz”, “Doğal Kaynaklarımızı Koruyalım”, Ülkemiz ve Dünya Ünitesi’nde “Dünyamızı Tanıyalım” “Coğrafi Konumun Önemi ve Yurdumuzun Kaynakları” konularında yer alan içeriklerin bir bölümünün coğrafya okuryazarlığı ile bağlantılı olduğu ortaya çıkmıştır.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi’nde “Anadolu’da İlk Türk Beylikleri”, Zaman İçinde Bilim Ünitesi’nde “Bilimsel Gelişmeleri Etkileyen Tarihi Olaylar”, Ekonomik ve Sosyal Ünitesi’nde “Ülkelerde Birbirine Muhtaç”, “Geçmişteki Ticaret Yollarımız”, Ülkelerarası Köprüler Ünitesi’nde yer alan I. Dünya Savaşı’nın anlatıldığı konularda coğrafya okuryazarlığını destekleyecek içeriklere yer verildiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Sosyal bilgiler derslerinde coğrafya okuryazarlığı ile ilgili konulara daha fazla yerilmesi öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı konusundaki beceri düzeylerinin geliştirilmesinde faydalı olabilir. Sosyal bilgiler ders programında öğrencilerin coğrafya okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik kazanım sayısı artırılabilir. Öğretmenlere de coğrafya okuryazarlığı ile ilgili kendi öğrencilerinde

farkındalık yaratabilmeleri için hizmet içi eğitimler verilebilir. Okullarda kurulan akıllı tahtalarda sosyal bilgiler ders kitaplarıyla uyumlu coğrafya okuryazarlığını geliştirecek uygulamalara yer verilebilir. Ders kitaplarında coğrafya disiplini ile ilişkili olan konularda var olan görsel sayısı artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Altınbilek, M. S. ve Sanalan, V. A. (2005). "Coğrafya Okuryazarlığı I:Giriş." *Doğu Coğrafya Dergisi*, (13): 341-357.
- Arslan, M. M.(2009). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Ata, N. (2007). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Kendimi Tanıyorum Ünitesi'ndeki Kazanımların Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bebe, H. İ ve Ünlü, M. (2012). "İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Coğrafya İçeriği Açısından Yeterliliği." *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26): 260-286.
- Bein, F. L. (1990). "Baseline Geography Competency Test: Administered in Indiana Universities." *Journal of Geography*, 89 (6): 260-266.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (3.Baskı)*. Trabzon: Pegem A Yayıncılık.
- Demirkaya, H. (2009). *Üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlığı Burdur örneği*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dikmenli, Y. (2014). "Geographic Literacy Perception Scale (GLPS) Validity and Reliability Study." *Mevlana International Journal of Education*, 4(1): 1-15.

- Downs, R. M., Liben, L. S., & Daggs, D. G. (1988). "On Education and Geographers: The Role of Cognitive Developmental Theory in Geographic Education." *Annals of the Association of American Geographers*, 74 (4): 680-700.
- Erol, H. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Ersöz, T. (2010). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Gençtürk, E. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geography Education Standards Project (1994). *Geography for Life: National Geographic Standards 1994*. Washington, DC: National Geographic Society.
- Kaya, K. (2012). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: İmyay Yayıncılık.
- Nishimoto, S. (2012). *Evaluating Mental Maps*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Oregon Üniversitesi. Oregon.
- Oigara, J. (2006). *A Multi-Method Study of Background Experiences Influencing Levels of Geographic Literacy*. Yayınlanmamış doktora tezi. Thesis Binghamton University. Binghamton.
- Öztürk, M ve Alkış, S. (2009). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya İle İlgili Algılamaları." Sayı 8, (3), 782-797, 11 Nisan 2014 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr/vol8s3m13.pdf> veri tabanından alınmıştır.

- Örs, H. (2007). *İlköğretim Okullarında 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Program Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Memişoğlu, H ve Öner, G. (2013). "Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Coğrafya Konularının Öğretimi." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3):347-366.
- National Geographic Roper Public Affairs. (2006). *Geographic Literacy Prepared by Roper ASW for: National Geographic Education Foundation*. Washington D.C.
- Schoenfeldt, M. (2001). "Geographic Literacy and Young Learners." *The Educational Forum*, 66: 26-31.
- Sever, R ve Koçoğlu, E. (2013). "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Coğrafya Konularına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Görüşleri/Diyarbakır Merkez İlçe Örneği," *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45):17-34.
- Stoltman, J. P. (1991). *Teaching Geography At School and Home*, 22 Eylül 2013 tarihinde eric.ed.gov veri tabanından alınmıştır.
- Swanton, P. (2011). *Geographic Literacy in Natural England*, Retrieved 11 Şubat 2014 tarihinde <http://www.naturalengland.org.uk> veri tabanından alınmıştır.
- Thomas, P. G. (2001). *An Analysis of The Geographic Knowledge of Preservice Teachers at Selected Midwestern Universities*. Yayınlanmamış doktora tezi, Kansas State University, Kansas.
- Tuna, F. (2013). *Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Coğrafi Okuryazarlık Düzeyleri: Mevcut Durum Analizi ve Öneriler*, Türkiye Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi, s. 929, İstanbul.
- Tuncel, H. (2002). "Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2): 83-103.

Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Changes and transformations in every field and in every sense can also be seen in education. The innovation aspect in each stage of education continues in primary school and secondary school grades, as well. Social Studies has been changed in association with new concepts. Discipline of Geography has a distinct and significant position in new Social Studies which consists of many disciplines altogether. An individual should have skill of geographic literacy in order to know his residence, use maps, handle and consider daily events in terms of geographic locations they occurred and make use of ways of thinking that Geography provides. It is known that, in the USA, studies on geographic literacy are carried out intensely. In our country, studies on this issue have also begun but they are so scarce.

There are studies on geographic literacy both at national and international level. When the studies on this issue in our country are compared with the ones in other countries, it is clear that ours are quantitatively less. The studies in our country were generally applied to undergraduates. Altınbilek's and Sanalan's study (2005) is a compiling study on the previous research in the USA. Also, the performance of our country in international studies is handled in this study. Gençturk (2009), in his study in which he studied geographic literacy levels of Social Studies preservice teachers concluded that the participants' geographic literacy levels were unsatisfactory. Tuna (2013), according to the results of his online study for undergraduates, concluded that in contrast to the previous studies, the undergraduates' geographic-knowledge levels were satisfactory.

Dikmenli (2014) tried to prepare a perception-scale to determine geographic literacy levels of preservice teachers. When the internationally conducted studies are compared in themselves, it can be said that some of them were conducted to assess students' Geography knowledge, some were done to evaluate their mapping skills and some were done to assess how students understand and define the subjects of Geography. One of the research, Thomas (2001) tried to assess students' geographic knowledge levels and evaluate students' mapping skills. Although all these international studies were for different groups and they used different variables, their results are, to a great extent, similar. In most of the research, sex seems a determining factor. Males are more successful than females (only in a few researches females are more successful than males) Age seems a determining factor, as well. Older participants are more successful than younger ones. Also, the participants travelling more have better Geography knowledge and their Geographic literacy levels are better. The participants using multi-media source, the ones whose parents have higher education level, the ones reading Geographical publications regularly, have better performance than the other participants. Students having positive attitude towards Geography and students taking Geography in school more have better scores. In terms of mapping-skills, students in upper-grades and students educated in developed countries map better.

Method

The document analysis technique of the qualitative research methods was used in this research. The first stage of the research involved examination of the curriculum of Social Studies for the 5th, 6th and 7th grades and tried to find out whether general objectives of the lesson involve geographic literacy skill, and if it is involved, to what extent, it is involved in these grades. In the second stage, the subjects of course books for Social Studies appointed by The Board of

Education and Disciplines for the 5th, 6th and 7th grades in 2013-2014 education year were handled in terms of their contribution to improving of geographic literacy skill. How education is given to improve geographic literacy in the course books for Social Studies for the 5th, 6th and 7th grades was tried to be revealed, based on the attained findings.

Findings (Results)

In the research, the curriculum of Social Studies for secondary school and the acquisitions included in Social Studies course books for the 5th, 6th and 7th grades in 2013-2014 education year were examined in terms of geographic literacy. When the acquisitions included in the curriculum were considered, it was revealed that 30 of total 129 acquisitions for the 5th, 6th and 7th grades are related to geographic literacy. 16 acquisitions for the 5th grades, 11 acquisitions for the 6th grades and 3 acquisitions for the 7th grades were found out to be related to geographic literacy. As for content of the course books, it was revealed that topics related to geographic literacy directly are involved mainly in the 6th grade, but less topics related to geographic literacy are included in the 5th and 7th grades. In the course book for the 5th grade, the topic of "Güzel Ülkem Türkiye" and "Kültürümüz Zenginliğimizdir" in the unit of Adım Adım Türkiye, the topics of "Ülkemizin Yüzey Şekillerini Tanıyalım", "Yurdumuzda Görülen İklimler", "Yaşadığımız Bölge" and "En Büyük Afet Bilgisizlik" in the unit of Bölgemizi Tanıyalım, the topic of "Yurdumuzda Ekonomik Hayat ve Meslekler" in the unit of Ürettiklerimiz, the topics of "Ürünlerde Yolculuk Yapar" and "Dünya'nın Ortak Mirası" in the unit of Hepimizin Dünyası have the content supporting Geographic literacy. In the course book for the 6th grade, the topics of "Yaşadığımız Dünya" "Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yeri", "Kıtalar ve Okyanuslar", "Farklı İklimler Farklı Yaşam Tarzları", "Bir Başkadır Benim Memleketim" and "Yaşayan Geçmiş" in the unit of

Yeryüzünde Yaşam, the topic of "Bozkırda Yaşam" in the unit of İpek Yolunda Türkler, the topics of "Yapıyoruz Satıyoruz" and "Doğal Kaynaklarımızı Koruyalım" in the unit of Ülkemizin Kaynakları, the topics of "Dünyamızı Tanıyalım", "Coğrafi Konumun Önemi" and "Yurdumuzun Kaynakları" in the unit of Ülkemiz ve Dünya have the content related to Geographic literacy. In the course book for the 7th grade, the topic of "Anadolu'da İlk Türk Beylikleri" in the unit of Türk Tarihinde Yolculuk, the topic of "Bilimsel Gelişmeleri Etkileyen Tarihi Olaylar" in the unit of Zaman İçinde Bilim, the topics of "Ülkelerde Birbirine Muhtaç", "Geçmişteki Ticaret Yollarımız" in the unit of Ekonomik ve Sosyal Hayat, the topic of "I. Dünya Savaşı " in the unit of Ülkelerarası Köprüler were found out to have the content supporting geographic literacy. It is thought that it will be useful to do studies on geographic literacy at the national level and to apply more subjects related to geographic literacy in Social Studies in order to improve students' levels for geographic literacy skills.